66

DISSERTATIO INAUGURALIS. PHYSICO MEDICA

De

METHODO VITAM LONGAM ACQVIRENDI, EJUSQVE CAUSIS,

QVAM

AUXILIANTE SUPREMO NUMINE

In Illustri Academia Fridericiana

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,

RPINCIPE BORUSSIÆ, DUCATUS MAGDEBURGICI VICARIO.

PRÆSIDIO

MAGNIFICI ACADEMIÆ PRO-RECTORIS

DN. FRIDERICI HOFFMANNI,

CONSIL. ET ARCHIATRI REGII MED. ET PHIL. NAT. PROF. PUBL. ORDIN.

DN. PATRONI AC PROMOTORIS SUI OMNI OBSERVANTIÆ CULTU PROSEQUENDI

PRO

GRADU DOCTORIS

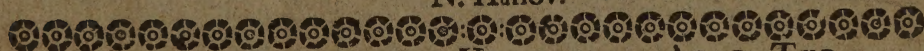
OBTINENDO

Ad d. Febr. MDCCVII. horis ante & pomeridianis

publico Eruditorum scrutinio subjicit

IOHANNES DANIEL CREGUTUS,

N. Hanov.

LITERIS CHRISTIANIS HENCKELII, ACAD. TYP.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

DISSERTATIO PHYSICO-MEDICA SOLENNIS
De
METHODO ACQUIRENDI
VITAM LONGAM.

PROOEMIUM.

Ullo non tempore ſummi Viri æque ac Philoſophi extiterunt, qui non modo exoptarunt longam vitam, ſed & ſumma adnixi ſunt ope, ut viam invenirent, qua ad eam poſſet perveniri. Tam grata nempe, tam jucunda, tam exoptata res eſt mortalibus vita, ut nihil æque illos teneat, ac amor vitam, quæ brevis eſt, extendendi. Et fuit apud antiquiſſimos ſapientium jam olim circa hanc rem meditatio, ut circumſpicerent ejusmodi præſidia, quibus vitam ſanam maximeq; diuturnam adipiſcerentur. Teſtantur antiqua eorũ monumenta, qui alchymiæ ſtudium profeſſi ſunt, ipſis non tam metallorum transmutationem cordi fuiſſe, quam inventionem ejusmodi medicinæ, quæ

quæ corpora à morbis unice tueretur. Videbat enim venerabilis illorum ſolertia, qua ceteris mortalibus tum maxime anteibant, quam arctis anguſtisque terminis tot hominum vivacitas ac ætas circumſcriberetur. Videbant etiam, quam multis iisque gravibus malis eſſet obnoxia vita, inde ejusmodi auxilia conquirebant, unde ex tot difficultatibus emergerent. Licet vero illorum conatus ſua laude minus defraudandi ſint, eventus tamen quod dolendum eſt, vota illorum maxima ex parte deſtituit. Ex medicina enim ac remediorum adparatu vitam longam petere difficile omnino eſt, & an hoc modo ſit petenda, merito addubitamus. Longe alia ſunt, quæ nobis dare poſſunt vitæ diuturnitatem. Quæ invenire licet arduum inprimis ac difficultatis plenum ſit, minus tamen abjicienda ſpes eſt inveſtigandi vitæ longioris auxilia. Etenim ſi certum eſt, & eſt omnino certum, & olim fuiſſe & noſtro adhuc tempore longævos eſſe quam plurimos, imo certas gentes & certa corpora reliquis præſtare vivacitate, neceſſe utique eſt, ut dentur quoque cauſæ longævitatis. Quæ ſi invenire datur, ſperamus fore, ut pateat promtum expeditumque iter ad ſanam atque diuturnam vitam adſpirandi. In præſenti igitur remedia & cauſas longioris ævi exponendas putavimus, & quantum ingenio adſequi licet, preſſo facilique ſtylo exponemus. Ac primum quidem oſtendemus, unde fluxerit quorundam hominum longævitas & unde hodienum ad longam vitam multi perveniant, & ex iis ipſis ſalubria præcepta atque modum trademus vitæ longæ adquirendæ. Neque tamen ita ſentimus, ſicuti quidam in ſuis de ſanitate conſervanda commentariis ſomniarunt, ut cuivis homini longævitatem promittamus. Non minus enim

nim impudens, quam ineptum foret, cuilibet non habita corporum ratione hanc polliceri. Multi enim tam infirmo debilique ſunt corpore, multi ejusmodi temperamento, ut ne ſexageſimum quidem annum impleant, licet ſummam circa victum curam adhibeant. Deus vero arbiter vitæ necisque hominum, cujus munere ſpiritum trahimns, clementer adſit labori noſtro, ut exinde cum arti noſtræ tum vitæ hominum accedat incrementum.

I.

JAm primum omnium convenientiſſimum eſt, prius, quam deſcendamus ad expromendas longævitatis cauſas, ex phyſiologicis & quaſi ab ovo repetere, quid vita ſit corporis & quonam formalis ejus ratio abſolvatur. Minus vero congruum videtur, lectori faſtidium movere in recenſendis veterum ſententiis, qui clariore philoſophia deſtituti rem phyſicam ac medicam inconcinnis abſtruſisque terminis tradiderunt. In horum cenſum referendi calidi innati humidi radicalis quatuor temperierum ſpiritus vitalis flammulæ vitalis archei conditores, quorum ſomnia ac nebulas noſtri ſæculi lux diſcusſit atque diſſipavit. In eo vero non inutilem nos operam poſituros arbitramur, ſi paulo fuſius diſpiciamus, utrum vita res magis animæ, an corporis ſit exiſtimanda. Deus nempe ſapientisſimus infinitæque virtutis ſapientiam ſuam in operibus ſuis maxime demonſtrare voluit, & demonſtravit unice in ordine ſeu mechaniſmo, quo corpora organica inprimis hominum compoſuit. Hic ordo ſive mechanismus, qui in ſitu figura diſpoſitione materiæ ad motum apta conſiſtit, cauſa fons & lex eſt omnium actionum, quæ ab ipſis corporibus perficiuntur.

tur, idque modo huic ordini conveniente videlicet ſecundum proportionem tempus menſuram gradum. Illud maxime notandum, quod omnia corpora vi activa motrice à conditore ſummo ſint donata, & omnes illorum actiones nil niſi motuum ſpecies ſint, dum alterum in alterũ agit, unumq; alteri reſiſtit. Si vero hæc ipſa uti, videmus in organicis, motus edunt proportionatos ad certũ finem conſpirantes, tunc utiq; ratio & ars quam mechanismum vocamus, requiruntur. Quæ quidem in eo conſiſtunt, ut corpora ſitu ac diſpoſitione in certum finem componantur, quod αὐτόματα & horologia demonſtrant. Sicuti vero ars & ratio divina infinitis modis ſuperat naturam humanam, ita nullum dubium eſt, quin machinæ divinæ ratione compoſitionis ac ordinis humanas nimium quantum antecellant, uti id docent animantia & vegetabilia. Duplex vero in homine præſertim, exiſtit agendi principium, alterum corporeum, alterum incorporeum. Illud veteribus naturæ nomine fuit inſignitum, recentioribus mechanismus vocatur, & cauſa eſt proxima omnium, quæ corpus conſervant, motionum. Hoc poſterius dicitur anima, certis legibus & ordine agendi quoque donatum. Hujus vero actiones non proprie ſunt edere motum, ſed motus potius percipere, & ex his prognata adfectuum genera inclinationes averſationes producit. In homine vero hoc principium auguſtiore virtute eſt præditum, interna nempe notitia ratione liberaque voluntate. Utrinusque de quo loquimur, principii ſummum Numen eſſe voluit conſenſum eximium & ejusmodi conſpirationem, ut ad certas fibrarum motiunculas varias perceptiones atque cogitationes anima concipiat, proportio-

nate

nate ſcilicet ſemper ad iſtam corpoream actionem. Et contra ad certas actiones animæ deſideria in corpore certiq;motus excitantur,& quidem tales,qui ratione proportionis gradus in his vel *illis* partibus animæ actibus conveniunt, exemplo motuum voluntariorum, adfectuum animi, phantaſiæ.

II.

Jam vero in genere notandum, quod hæ actiones, quæ dependent à mechaniſmo & ex eo commode explicari poſſunt, non ſint referendæ ad alterum incorporeũ principium nempe animam. Tales vero ſunt motus ſic dicti naturales & vitales, fluidorum circuitus, digeſtiones ſecretiones excretiones omnesque motus, qui in ſtatu ſano,morboſo,morborumq; cura obſervantur.Non exiſtimamus,animam hic proxime aliquid agere,vel,ſive ordinati ſive inordinati ſint, efficere, ſed omne quodcunque hic fit, dependet ex divino & ſapientisſimo artificio, quo pollent corpora humana citra notitiam ac intellectum. Et tam ſtupendi ac ſapientisſimi ordinis cauſas in Deo primum, deinde proxime in virtute motrice partium corporis ceu ſecunda cauſa reponimus. Hic mechaniſmus debet eſſe fundamentum medicinæ rationalis, ex quo omnia, quæ proſunt vel nocent, tam intra quam extra nos in ſtatu ſano & ægroto explicari connecti ac demonſtrari debent. Alienum enim & abſonum eſſe videtur, ubi phænomena & effectus in medicina explicari debent,confugere ad talem obſcuram prudentiam, errorem animæ, cũ quo nullam connexionem in rebus externis,quæ nocent vel proſunt, mens humana adſequi & hinc ex tali principio nihil demonſtrare poteſt. Igitur ad propoſitam quæſtionem

ut

ut veniamus, utrum vita magis sit animæ quam corporis res, paucis dicimus, vitam sanitatem morbos& sanationē non proxime ab anima, sed a solo mechanismo i. e. fibrarum certo motu certaque ad motum dispositione proportione fluidorumque progressu ac temperie esse accersendam. Anima quidem lege commercii quod ipsi cum corpore intercedit, turbare potest corporis motus, quod animæ adfectus testantur; nihilosecius hi motus non immediate ab anima sed a virtute corporum insita quæ mutationem suscipit, sunt derivandi. Et ut verum fateamur, quanta sit præstantia mechanismi, vel ex eo clarissime evincitur, quod anima ejusque actiones plus a corpore adficiantur, quam corpus ab anima. quod adparet in temperamentis ætatibus, climate, victu& hæreditaria dispositione, ubi observamus, pro diversitate harum rerum variare etiam ingenium mores virtutes animique adfectiones. Porro ipsa experientia teste ab aere alimentis medicamentis aliisque externis rebus corporis motus mirifice adficiuntur ac imutantur. Horū actiones in corpus cum claræ sint,& motu absolvantur, varieq; fibras corporis commoveant, non intelligo, cur nihil fere activitatis in negotio vitali, sed passiva tantum & instrumentalis facultas hisce rebus adsignetur, origo vero omnium motuum ab anima petatur, quæ non adæquata causa motuum est sed tales operationes habet, quæ cum motu nullam habent connexionem, uti sunt perceptiones & desideria.

III.

Cum itaque abunde pateat, vitam rem esse corporis, non animæ, opus est omnino, ut vitæ rationem &

essen-

essentiam ex corporis natura & legibus mechanicis explicemus.

IV.

Per vitam vero corporis nostri non intelligimus ejus durationem in structura & mixtione, quæ etiam salva esse potest, vita cessante. Quod observamus in locis septentrionali polo vicinis, à gelu animantiũ corporum corruptionem impediente. Vita potius corporis nostri denotat actum quendam, qui cum in physicis non alius detur quam motus, hinc & vita est motus & quidem motus fluidorum progressivus per tubulosam animantium substantiam, dependens à fibrarum motricium pulsu tono impulsu ac robore. Nam quamdiu cor & arteriæ pulsant, & fibræ motu systoles & diastoles gaudent, & quam diu etiam fluida per corpus bene feruntur, tam diu adest vita. Ubi vero ille motus solidorum & fluidorum ita interit, ut non amplius possit revocari, tunc mors corporis adesse dicitur, utut diu adhuc à corruptione salvum atq; integrum illud consistere possit. Mors itaq; est destructio C.S. & omnia, quæ conferunt huic motui extinguendo, inter causas mortis præsentes sunt numeranda. In omnibus vero observamus propemodum, qui ex morbo obeunt, causam mortis fuisse sanguinis circuitum destructum ab extravasatione seri vel sanguinis in cavitate quadam corporis, stasi sanguinis inflammatoria, fluidorum vel viscerum corruptione & vasorum occlusione v. g. à polypo.

V.

Exposita sic vitæ essentia & ratione formali, jam demonstrandum est, quinam effectus in corpus nostrum hunc vitalem motum sequantur. Primus & præcipuus

est præservatio corporis alias ad corruptionem paratissimi à putredine, ejusque in structura & mixtione conservatio. Perficitur vero hæc ipsa sequenti ratione. Primo fluidum vel liquidum, quam diu motu progressivo & celeriter movetur, putrescere vel ad putredinem disponi nequit. Est nempe hæc motus progressivi virtus & indoles, ut intestinum fluidorum motum naturalem conservet ac integrum tueatur. Hic causa est unica, quod corporis mixtura vigeat, simulac vero accedit alius externus motus ab aëre vel æthere, qui naturalem destruit, partiumque ordinem ac situm interturbat, mixtio & crasis prior plane immutatur. Impedit vero & resistit externi aëris vi internus partiũ motus. Quod vero motus intestinus fluidorum putredinem à corpore arceat, liquido videmus ex mustis in fermentatione existentib9, item in vinis generosiorib9 multo spiritu ac sulphure scatentib9. Hæc enim beneficio sulphuris tuta sunt à corruptione, nam propter internum particularum fortiorem motum minus patent circumfusi aëris injuriæ. Ubi vero despumaverint musta & vino decesserit robur, mox succedit ab aere ambiente corruptio.

§. VI.

Porro S. C. corpus expositum corruptioni obviumque egregie defendit, dum partes alienas, quæ non misceri debent cum sanguine, quæque illis aliam crasin induunt, perpetuo secernit. Per tot enim genera emunctoriorum perenni & jugi motu ejiciuntur partes subtilissimæ salino sulphureæ mucosæ serosæ, quæ ubi remanent, largam morbis præbent materiam. Verosimile tamen est, ad tuendam sanitatem non minus conferre C. S. in se consideratum, quam harum sordium excretionem,

nem, quod nempe alienissimæ hæ sordes exemplo scorbuti luis venereæ & cachexiæ diu in sanguine latere possunt, adeo ut connexæ cum illo videantur, salva interim vita. Præter hæc C.S. hoc peculiare beneficium præstat corpori nostro, ut hujus munere velut arctissimo vinculo anima cum corpore uniatur. Ubi enim hic motus per cerebrum cerebrique vias labascit vel plane intercidit, actum est de animæ functionibus. Quod ut magis confirmetur, constat omnino, tales esse animæ actiones, quale sanguinis per cerebrum iter. Si celerior est is motus, vehemens quoque est animi impetus, si tardior est, eadem tarditas ac torpor animi, segnities par. Ultimo loco C.S. ipsas partes corporis nutrit fovet auget & ipsis addit incrementum. Idem morbos sanat & causas morbificas corrigit atque expugnat. Et quoniam fluidorum motus tantam utilitatem corpori præstat, & ipsam vitam ac sanitatem constituit, hinc summa Dei providentia factum est, ut omnes corporis organici partes ratione actionis & officii eum in finem conspirent, ut sanguis rite moveatur, & per hunc motum illibatum corpus maneat & anima operationes suas exerat. Enim vero objiciat hic quis forsitan, C.S. esse tantum instrumentum vitæ, causam vero, quæ Circulum hunc regat, esse animam, quæ etiam omnis mechanismi prima causa formatrix & origo sit. At licet generationis prima causa nobis plane sit incognita & quomodo operetur, certum tamen est, nos in procreatione animantium æq; ac vegetabilium nullo modo concipere posse, quod hæc fiat ex ratione vel intellectu, utut non sine ratione ac intellectu summi Creatoris. Demus vero animam producere corpus organicum, sicut artifex ma-

 chi-

chinam, machina tamen edit ſuas operationes ex actione inſita materiæ, & proportione ac ſitu partium, non vero ex concurſu artificis, qui tunc eſt remotus. Eadem ratione corpora noſtra, utut ab anima credamus producta, ex corporum motu ejusque legibus ſuas operationes exerunt, non vero proxime ex ipſius animæ actione. Unde vero anima nullũ in demonſtratione me dica fundamentum eſſe poteſt, nec ex anima vitæ vel brevitas vel longævitas explicari poteſt. Ex mechanica potius ratione & ſtructura fibrarũ & temperie fluidorũ longævitas eſt deducenda, & porro omnia ea, quæ circuli hujus diuturnitatem præſtant, cauſæ illius poſſunt nuncupari. Hæc noſtra & recentiorum noſtri ævi medicorum eſt ſententia, qua nihil clarius apertiusque videtur, quam melioris doctrinæ gratia tyronum in commodum neque cenſendi libidine neque ex adfectu aliquo adjiciendam putavimus.

VII.

Cum itaque nobis propoſitum ſit, cauſas longioris vitæ in hominibus inveſtigare ac expromere, hinc ut ex C. S. diuturno & iis, quæ ad hunc contribuunt tam intra quam extra corpus poſitis derivemus, ordo poſtulare videtur. Compertum ex phyſiologicis eſt, S. C. regularem i. e. æquabilem liberum ac moderatum dependere inprimis ex debito tono robore & impulſu ſolidorum ſive fibrarum juſtaque fluidorum copia temperieque. Hinc neceſſe eſt, ut, qualis ſtructura habitusq; fibrarum, qualis vaſorum conditio, & fluidorum proportio ac temperies exigatur ad vitã longã, paucis videamus. Quoniam vero ad C.S. conſervandum ſolidorum actio principem locum obtinet, hinc maxime omnium, qualis fibrarũ natura eſſe de-

debeat, in præſenti intuebimur. Firmiores vero fibras & quæ diuturniori motui apte ſufficiunt, eas eſſe arbitramur, quæ ſunt flexiles compactæ tenſæ tamen & ex tenerioribus filamentis contextæ. Minus vero aptæ ad impulſum ſunt denſæ tumidæ nimis molles vel duriores. Ipſa ſenectus in fibrarum duritie, & minori ad impulſum promtitudine verſatur. Ne longius repetamus exempla, experimento domeſtico conſtat, vetuſtiorum animantium carnes, ut percoquantur, fortiori igne tractandas, cum juniorum contra leni clementique flamma emolliantur. Verulamius in hiſtoria vit. & mortis notat, illos longævos eſſe, qui cutem habent compactiorẽ, corpus nervosũ fibroſum, nates minus tumentes, eminentiores venas dentes firmos, pectus latius, grandiores oculos manusq; longas & palmas paucis lineis diſtinctas. Hæc omnia firmam fibrarum ſtructurã partiumq;, quæ impulſui inſerviunt, robur atque firmitatem ſignificant. Hippocrates eos longæ vitæ eſſe judicat *l. 2. popul.* qui plures dentes habent, non alia de cauſa, quam quod dentium copia & firmitudo de partium ſolidarum vigore teſtatur. Ex decenti vero ſolidarum robore ac fortitudine plus longa vita æſtimari debet. Quibus ex cauſis animalia nervoſa fibroſa macilenta vivacitatis exempla ſunt, nẽpe corvi cervi aquilæ pſittaci cameli elephantes, cornices, quorum animantium nonnulla hominum ætatem exuperant.

VIII.

Deinde obſervamus, vitæ longioris eſſe, quibus vaſa ampliora indulſit natura, quippe per hæc facilius & promtius ſanguis ire poteſt, quam per anguſta ac exiliora. Memorabilis hac de re aphor. 44. ſ. 2. Qui natura ſunt obeſi, breviore vita ſunt, quam graciles, quippe obeſi

si arteriis & vasis angustis & textura cutis ac fibrarũ densiori fibrarumque imbecillitate laborant, unde difficilior sangvinis circulus est. In gracilibus contra vasa sunt majora, & nervi ac fibræ robustiores, unde secundũ veteres calor nativus & facultas major. Non temere vero Autor adposuit κατὰ φύσιν i.e. à natura à prima conformatione. Nam ut ait *Galen. in comment.* si quispiam natura mediocris victu deinde pleniore ac ignavia factus est crassior, is non citius moritur gracili, quod scilicet venas & arterias latas habet, atque adeo calorem nativum minime imbecillum & extinctioni obnoxium. Elegantissima verba sunt, quibus in supra laudatum aphorismum commentatur Hollerius medicus ad Hippocratis genium doctus. Qui parvo & crasso, inquit, capite præditi sunt venis angustis, corpore denso & glabro voce exili à prima conformatione celerius moriuntur. Graciles e contra, qui magno capite sunt, & qui cum inclinantur, cervicem magnam ostendunt, gravem edunt vocem, amplas habent venas & arterias, & longæviores sunt.

IX.

Ex dictis intelligitur, maximum longioris vitæ momentum positum esse in fibrarũ motricium conformatione, & si quis hac à natura destitutus est, licet omnes circa victum regulas sollicite observet, is longam vitam consequetur nunquam. Confirmatum est experientia crebra, longævos parentes progenerare etiam filios tales, & rarius accidere, ut, qui brevioris vitæ fuerunt parentes, diuturnioris vitæ filios suscipiant. Ratio nimirum hæc est, quod cum nihil per semen parentum in liberos transfundatur magis, quam solidorum constitutio, inde

de etiã longioris vel brevioris vitæ ratio ex hac hæreditaria dispositione proficiscitur. Multũ vero refert, qualis sit structura fibrarum à nativitate, quæ multum differt pro vario gravidarum statu, earumque in rebus non naturalibus regimine. Nam gravidæ si fuerint plethoricæ, impuris succis turgentes, nutrimentum quoque embryonibus parum bonum præbent, à quo tamen solidarum ac fluidarum partium conditio dependet, unde infantes ab iisdem parentibus nati sæpius structura partium magnopere differunt;

X.

Cum vero ad tonum ac robur fibrarum musculosarum nec non ad fluidum spirituosum, quo fluidis ac solidis vigor ac robur infunditur, multum faciat aëris usus, hinc videndum est, quid aër ad vitam longam contribuat. Est aër fluidum mobilissimum impetum faciens & partes commovens, sine quo nec vivere nec movere se potest animal ullum, unde respiratio & vita eodem pretio æstimanda. Inde *Hippoc. in lib. de flatibus* non inepte scribit, *quod aer sensum & motum præstet corpori nostro.* Fibræ enim corporis nostri, fluido tenuissimo æthereo elastico sulphureis sanguinis partibus confermentato repletæ demum adquirunt robur impulsumque. Optimus vero aër ad fibras fibrarumque motum est serenus siccus vaporibus minus repletus, compressiorque paulo ac frigidior. Hic enim calore accedente mirifice sese expandit, magnamque motus potentiam exerendo fibras comprimit, illas tono ac robore instruit, motumque intestinum spirituascentiæ fluidis fœnerat. Quare non in obscuro est ratio, cur, qui frigidiores regiones incolunt, salubriore ac longæviore vita fruantur, quam qui sub cali-

lidiore cælo agunt. Si oculos per omnes regiones circumferimus, quæ ſub frigido cælo ſitæ ſunt, hujus rei veritas de facili oſtendi poteſt. Aëris in Islandia tanta eſt ſalubritas, ut paucis ibi morbis locus atque ſedes ſit, peſte ac febribus velut exulare juſſis. Videbis ibi ſenes quam plurimos, quorum multi nonageſimum imo centeſimum, innumeri octogeſimum annum egrediuntur. Videatur *Strauch. in diſſert. de Islandia.*

XI.

Qui novam Zemblam Grönlandiam Lapponiamque incolunt, eodem cœli beneficio proſperrima ſunt valetudine, duro alioqui victui adſueti. Minora illis ſunt corpora ſed robuſta ac compacta, iisdemque ſera ac cruda ſenectus & ſenectuti nulla canities. Eadem aëris benignitas Sueciæ Fioniæque incolas fovet, quorum corpora dura & robuſta ſunt. Feminæ ibi fœcundiſſimæ, viri veneris potentes, ſique temperantiæ ſtudent, vitam diutiſſime proferunt.

XII.

Angli & Scoti longæviores ſunt Gallis Italiſque, quia ſeptentrionali plagæ viciniores. Verulamius in *hiſt. vit. & mort.* hæc ſcribit ſuo tempore: *Apud nos in Anglia non exiſtere arbitror villulam paulo populoſiorem, in qua non reperiatur aliquis vir vel mulier ex octagenenariis. Ante paucos etiam annos*, pergit, *in agro Herfordienſi inter ludos florales inſtituta erat chorea & ſaltatio ex viris octo, quorum ætas ſimul computata 800. annos implebat, cum quod aliis ex iis decederet annorum, alteri ſupereſſet.* Sed hoc illo forſan tempore, cum priſca adhuc frugalitas illi genti in honore eſſet, & nondum luxuria velut tabes in corpora invaſiſſet. Eandem Angliam cum inſulis Orcadibus & He-

Hebridibus ad longam vitam maxime conducere, idem confirmat *Baconius lib. cit. p.518.* Cui accedit *nobilis Angliæ medicus Lyster.* qui in Commentario erudito ad Sanctorium *l. 3. aph. 34.* diserte scribit, plurimos in remotis & montosis Angliæ locis magnæ ætatis reperiri, quia purior limpidiorque ibi aër. Non minor in Norwegia cœli aërisque est salubritas, eadem cum reliquis gentibus vivacitas. Corpora illis dura ac laboris frigorisque patientissima. Raro ibi morbi maligni occurrunt, & licet duro victu gaudeant, diutissime tamen vivunt.

XIII.

Quoniam frigidus concentratus ac purus aër tam egregie & solidis & fluidis partibus prodest, motum ac robur ipsis addendo, juvandoque transpirationem, hinc montosa & excelsa loca, quibus ejusmodi aër adfluit, longam vitam commode præstare possunt. Nobilis inde Bohemia, quæ salubritate sua ceteris Germaniæ locis longe præferenda. Est nempe regio altissima, testantibus id fluviis, qui ex Bohemiæ jugis oriuntur, & in declivia & planiora decurrunt. Omnes enim terræ, per quas feruntur fluvii, demissiores sunt illis, in quibus nascuntur. Ostendit Bohemia sanos longævos robustosque homines, optimi vultus, coloris albi. Slavatta Cancellarius Bohemiæ in regibus hujus regni observavit, omnes, qui ex regibus ægroti in Austriam vel Hungariam aliove se receperint, brevi obiisse. Eos contra, qui infirmi in Bohemiam concesserint, pristinum vigorem atque sanitatem recepisse. Quod Sigismundi Maximiliani II. Matthiæ, Ferdinandi III. Annæ Imperatricis exempla

abunde confirmant. *vid. Balbin chron. p. 9. Gassendum in vit. Tychon. Brah. Jessen. de peste.*

XIV.

Eandem ob causam Vogtlandia sanos longævosque incolas habet, quia regio hæc altior est, & ex altiore situ insignis ibi aëris clementia aquarumque præstantia sinceritasque. Hac prærogativa gaudent, qui in Silesia degunt, maxime giganteorum montium accolæ, nec cedit illis hac in laude Helvetia & Rhætia, quæ identidem & sana & longæva corpora producunt. Cujus rei non alia dari potest ratio, quam aëris temperies & puritas & huic juncta temperantia, accedente etiam aquarum his in locis bonitate. Quoad Italiam in Apennini quibusdam locis homines viridis senectutis reperiuntur, & qui longissime mortalitatem extendunt. Quod idem de Tmolo famoso Poetarum fabulis monte circumfertur, in cujus fastigio, quod Tempsin vocant, incolas 150. annorum reperiri, Mutianus gravis Autor apud Plin. *in histor. natural. l. VII. c. 48.* diserte contestatur. Athon etiam celeberrimum montem, qui Macedoniam & Thraciam distinguit, sua inprimis salubritas nobilitavit. Longam enim perpetuamque ibi ex aëris mollitie duci sanitatem, ex eo colligere est, quod, qui circa habitant, præstent ceteris mortalibus extento vitæ spatio ac valetudinis prosperitate vid. Erasm. Francisc. in Ausländischen Kunst- und Sitten-Spiegel *lib. 1. c. 28.* Montium salubritatem comprobat Plato, qui aperte scribit, in altissimis & temperatis regionibus senes & longævos ipsum maxime invenisse.

XV.

In protensis montium jugis versus Æthiopiam & Abys-

Abyssinam, ubi propter arenarum moles nihil vel parum vaporis exsurgit, solito longior incolis ætas est ad annum sæpissime centesimum adscendens. Equidem has regiones fervidissimus adflat aer, & situs illarum planus ac depressus est, in montium vero jugis frigidius est cœlum, & saluberrima inhabitatio. Spectat huc elegans locus apud Dieteric. in Jatric. p. 1412. *urbes in montibus apertioribus, quos aër ferit vehementior, salubriores merito habentur, sed si montes montibus, colles collibus jungantur per flexuosa intervalla obscurarum vallium, sæpe mephitis exhalationum urbes incommodat, ut insalubriores sint civitates, quæ in declivibus vallibus in ipso luto jacent.*

XVII.

Præter aërem frigidiorem & situm altiorem egregie etiam vitæ prorogandæ inservit aer temperatus æquabilis & constans. Laudat hoc nomine Brasiliam V. CL. *Piso in hist. nat. p. 112.* in qua testatur, non paucos olim senes infirma tenuique valetudine ex Hispania aliisque locis has ingressos terras convaluisse, quos ex remotissimis locis exciverit cœli aquarumq; salubritas, ceu egregia fulcra valetudinis vitæque conservandæ. Matura incolis ibi pubertas, tarda senectus & quod senectutis onus unice levat, vita senio molestiaque vacua, quippe sine calvitio canitieque. Quo minus mirari convenit, plurimos ex illis centum ultra annos vivere, idque non in America solum natos, sed qui ex aliis terris huc adpulerunt. Celebris etiã hæc est aeris constantia ac æqualitas in Hispania, & eandem ob causam Gallia Narbonensis sanos longævosque homines fœcundo sinu profert. Constans ibi cœli facies, constans tempestas & per plures menses serenitas,

nitas, plures etiam uno tenore tempeſtates fœdæ ac pluvioſæ.

XVII.

In noſtris terris æſtas non tam ferax eſt morborum, quam vernum atque autumnale tempus, quæ tempora multis funeribus fœda ſunt. Hiſce enim temporibus athmoſphæra nimium quantum immutatur, mox enim in barometro mercurius inferiorem, mox ſuperiorem locum occupat, & ingentem in modum ejus ſitus variatur. Æſtate vero minus obſervatur hæc varietas, quippe ultra tres gradus neque adſcendit neque deſcendit mercurius.

XIIX.

Cum igitur manifeſto experientiæ teſtimonio conſtet, animum vigore legis & commercii cum corpore magnæ efficaciæ eſſe in motibus fibrarum adficiendis pulſu, tono, deniq; ſanguinis circulo, hinc ab animi motu vitam quoque & longiorem & breviorem fluere videmus. Optime vero æquabilem motum ſolidorum fluidorumque ſuſtinet mens tranquilla, hilaris, omni triſtitia, curis, deſideriisque vacua, moderato gaudio, ſpe, fiduciaque ſeſe ſuſtentans, quæ denique omnia adfectuum genera in poteſtate habet. Hæc enim ſi ita inſtructa fuerit, perpetua ipſi cum corpore eſt conſpiratio, nec unquam corporis motus excretionumque opera interturbantur. Quamobrem in ſacris etiam monumentis piis vitam pollicetur Deus, cujus promiſſi præter divinam benedictionem non alia cauſa eſt, quam animus in tranquillitate atque moderatione conſtitutus. Recte enim pietas & promiſſionem hujus & cœleſtis vitæ habet. Lucianus longævis adnumerat philoſophos inprimis

ani-

animiq; cultura conſpicuos, qui aliqua corporis cura habita ad extremam ſenectutem perveniunt, eodemque loco magnum illorum numerum adnotat, *Vid. dial. Macrob. p. 427.* In eodem negotio occupatus eſt *Verulam, lib. de Hiſt. vit. & mort. p. 510.* Veritatis enim inveſtigatio mirifice recreat animum, illumque in ſtatu hilari & pacato ſervat, unde ſtudium inveſtigandæ veritatis multum omnino facit ad vitam ſolito longius prorogandam. Quo nomine laudanda maxime amœniſſima ſtudia matheſeos, Philoſophiæ naturalis experimentalis, Chymiæ, literarum denique humaniorum & ſublimioris Theologiæ. Habent enim hæc ſtudia præter delectationem, quam adferunt, hoc peculiare, ut non vera utilitate ſolum ſeſe commendent, ſed ut corpori etiam egregio ſint fulcimento. Quod quidem non contingit iis, qui in ejusmodi ſtudiis ætatem terunt, quæ in terminis, fictionibus, opinionibus & ſuppoſitis non intelligibilibus fundamentum ſuum habent. Hæc ut nullius plane ſunt uſus; ita nec animo nec corpori opem præſtant ullam. Deinde ſtudium philoſophiæ moralis, quod non nuda contemplatione, ſed praxi metiendum eſt, vitam etiã egregie ſublevat. Illud vero intelligimus, quod in agnitione ſui, quam urgebant perpetuo ſapientes, maxime occupatur, quod imbecillitatem proprii ingenii detegit, quod denique ſalubrem præbet medicinam adfectuum veſaniam vecordiamque extinguendi. Non major enim peſtis corpori noſtro imminet, quam adfectuum impetus, quos qui prudenter compeſcere poteſt, is & animo & corpori eximium invenit levamentum. Id quod cum Philoſophiæ moralis ſtudia inprimis nobis præſtent, merito ſunt magni æſtimanda, & dolendũ ſane, pulcher-

rimum hoc ſtudium negligi à litteratis, qui nec fructum etiam illius, qui inſignis eſt, exinde percipiunt. Hoc enim ſi didiciſſent, facile evaderent commune illud malum, quod velut peſtilenti ſydere, homines literatos adflavit, nempe indigniſſimam cenſendi aliorũ mores libidinẽ ne, affectuum inſania exagitati multa indigna ſua committerent profeſſione. Abeſſet certe jactantia, philavtia invidia, maledicendi petulantia, denique veſana illa intemperantia, aliorum operam induſtriamq; inſectandi. Ita cum dolore odia, jurgia ſimultates plenis invehi velis videmus quibus tamen nihil indignius deformiusque eſt ordine eruditorum. Quæ cum & ſanitati & vitæ ſapientiæque officiant, merito vitanda ac deteſtanda ſunt.

XX.

Perſecuti igitur ſolidorum ſive fibrarum naturam ac ſtructuram, quatenus nempe ad vitam longam concurrat, jam dicemus, quid fluida ad hanc ipſam faciant. Sicut vero ad ſanitatem conſervandam motu ſitu atque vaſorum juſta capacitate, fluidorumque debita quantitate opus eſt, ita facile apparet, ſanam & longam vitam iisdem etiam præſidiis adipiſcendam, maxime decenti fluidorum motu. Nam ſi ſanguis & humores modum excedunt, ſtagnationes humorumque corruptiones naſcuntur, quæ non modo morbos morboſosque motus excitant, ſed fibrarum etiam robur labefactant & deſtruunt, ut diuturno circulo machina non amplius ſufficiat. Eam ob cauſam & veteres & omnes qui longævitatem exoptarunt, ad hanc conſequendam ſtrictam moderatamque diætam uno ore commendarunt. Optime Sanctorius *ſect. 5. aph. 34. ſi ſciveris quotidie, quantum cibi tibi conveniat, ſcies diutiſſime valetudinem & vitam conſervare.* Et Lyſter

in

in Comment. ejusdem aph: ſcribit: *ex modico cibo vigor & longa vita.* Thonnerus CL. medicus, qui 80. annum attigit, ſuo exemplo hæc comprobat, qui de ſe ipſo hæc prodidit. *Ego εὐκρασίαν corporis à parentibus inſitam accommodata diæta conſervare ſtudui, quæ optima eſt nutricula ſenectutis.* Lud. Cornarius inſigne medicinæ decus ab ineunte ætate cum iniqua valetudine conflictatus ejurata demum medicorum ope, ad diætam ſtrictam velut extremum auxilium confugit. Nec fefellit ipſum, quippe præter omnium opinionem annos 95. conſecutus eſt. Quanta vero tanti viri fuerit abſtinentia, ex eo patet, quod cum conſuetam cibi potusque menſuram ad uncias duas auxiſſet, in febrem inciderit, ſicut ipſe de ſe ſcribit. Non minori temperantia fuit Aloyſ. Cornel. Venetus, qui ad libellam vixit, nec ſine fructu, ætatem conſecutus ſobrietatis hujus beneficio annorum 97. cum eſſet antea infirma valetudine jactatus. Cibus ipſi erat unc. 12. cibi, vini 14. uti ipſe ſcribit de ſe in lib. de vit. ſobria. Idem fecit ICtus CL. Bartholus de Saxoferrato, qui ad pondus victitaſſe dicitur, ut ſereno eſſet capite ad ſolvenda juris ænigmata. Nec omittendus CL. Medicus Italus Nicol. Leonicerus, qui ſumma abſtinentia 90. annum eſt conſecutus. Et rogatus, quænam eſſent remedia longæ vitæ, *Vividum*, inquit, *ingenium perpetua vitæ innocentia, ſalubre vero corpus hilari frugalitatis præſidio tuemur, vid. P. Jov. in elog.* Et vetus eſt proverbium *modicus cibus medicus ſibi.* Temperans enim & moderatus cibus tantum corpori præbet alimenti, quantum illi utile & neceſſarium eſt, lautior vero & liberalior victus ſuperflua & inutilia producit, imo magis noxia; nam hæc cum non ſufficienter ſubigi regique poſſint, cruditates

&

& ex cruditatibus morbos producunt. Nemo vero ſecundum *Sanctorii aphor. 89. ſect. 3.* incidet in morbum, ſi ſedulo provideat, ne cruditatibus laboret. Nam ſobria vita perſpirabile corpus reddit, quo nihil aptius ad ſanã & longam vitã. Pulchre idem Sanctorius ſect. 1. aph. 83. *ſenectus revera eſt ægritudo, ſed protrahitur, ſi corpus eſt perſpirabile.* Ante omnia vero in ſenectute, ubi vires deficiunt, libera perſpiratio eſt commendanda.

XX.

Ad copioſi ſanguinis generationem carnes inprimis faciunt, inde, cui cordi eſt longævitas, à nimio illarum uſu ſibi temperet. *Quercetan. in diæt. p. 323.* cauſam vitæ longævioris veterum frugalitati illius ætatis & abſtinentiæ à carnibus adſcribit, illi enim ſimplici victu & agreſtibus pomis ac ſi ſitis admoneret, profluente aqua vitam tolerabant. Eadem eſt ratio, cur in Ægypto longæviores ſint homines, quippe inveniuntur ibi, qui centeſimum annum egrediuntur. Cauſam hujus longævitatis ad ſobrietatem refert Proſper Alpin. de med. Ægypt. l. 1. p. 23. & præcipue ad temperantiam à carnibus carniumque varietate, & optimum potum aquæ ex Nilo, ſiquidem omnes Europæi, ſcribit, qui crapulas & vina carniumque copiam amant, brevius vivunt. Germani ac Poloni multis carnibus veſcuntur, vinoque largius ſe ingurgitant, igitur morbis quam plurimis adficiuntur. Brachmanes Indiæ populos longiſſimæ fuiſſe ætatis accepimus, quia nempe carnibus & vino abſtinebant. *Dicæarch. apud Porphyr. l. 10. de abſtin.* teſtatur, quod ſaturni ſæculo longævi fuerint homines, quia carnes reſpuerint, ſponte ex terra naſcentibus contenti.

XXI.

XXII.

Tandem & simplex victus facilisque locum habet in longævitate acquirenda, quippe homini utilissimus, varioque cibo longe præferendus. Eleganter & graviter *Seneca* acerrimus luxuriæ Romanæ censor hac de re scribit: *Multos* inquit, *morbos multa fercula fecerunt, & simplex morbus ex simplici cibo. Innumerabiles miraris morbos numera coquos.* Cui igitur curæ est sanitatis ac vitæ diuturnitas, is legem sibi indicat temperantiæ ac continentiæ, ciboq; semper in vitam non in voluptatem uta ur. *Macrob. l. 20. saturnal. c.* 7. ubi prolixe de victus simplicis excellentia & usu differit, saniora pecora hominibus ex ea ratione judicat, quia simplici & uniformi victu delectantur, ægrescere vero, quæ saginam composita varietate patiuntur. Nam id genus alimoniæ non magis copia quam varietate crudescit. Eandem etiam ob causam rustici agricolæque firma atque diuturna sunt valetudine, quia præter aeris salubritatem victu simplici & aquæ potu utuntur. Prætereundem sub dio & jove perpetuos subeunt labores, corpus sibi indurant & abdicatis deliciis, quibus corpora sanissima effeminantur, in labore ipsis otium & valetudo. Cibus, quem occupant satiat, humus pro cubili est, & paupertate magistra illorum disciplina sanitas longævitasque constat. Quæ cogitans bono non injuste canit Maro:

O fortunatos nimium, bona si sua norint,
Agricolas.

XXIII.

Laudanda proinde aquarum etiam bonitas ad longam vitam & infra eas est cerevisia & vinum. Aqua enim potus est naturæ nostræ convenientissimus, celerrime viscera & venas transiens, & æthereum purũ elementum,

quod pabulũ est ſpirituum, fovens & recreans. Priſca ætas, quo nulla gens bonis exemplis ditior fuit, ſola aqua uſa fuit & longiſſime vixit: *Tibull. l. 2. eleg. 3.*

Glans alat, & priſco more bibantur aquæ.

Claud. Deodat. in Panth. Hygiaſt. l. 2. c. 2. potum aquæ ſalubrem pronunciat, & ea Patriarchas usque ad Noæ tempora uſos fuiſſe teſtatur. Et Ægyptiorum longævitatem, de qua ſupra diximus, non parum juvat aquæ Niloticæ præſtantia, in cujus laudibus recenſendis multus eſt ſummus Vir Proſper Alpin. l. c. p. 23. Creberrimo in uſu habent hanc aquam Ægyptii, in cujus bonitate egregium adverſus morbos ipſis eſt munimentum, ſunt enim hæ aquæ leviſſimæ, (levitas vero prima aquarum virtus eſt) ſunt & dulciſſimæ tenuiſſimæ ac ſplendidiſſimæ & celerrime corporis viſcera permeant. In ſingulis etiam corporibus epotæ vel urinam vel ſudorem, ſæpe etiam alvum provocant, nulla in hypochondriis obſervata fluctuatione. Quod manifeſtum documentum eſt, ipſas valetudini inprimis convenire, dum, quod maximum ad firmum corpus momentum eſt, tranſpirationem & excretiones moliuntur.

XXIV.

Expoſitis ſic cauſis longævæ vitæ, juvat jam inquirere, cur veteres ante diluvium tam longam egerint vitam, & noſtra tam brevis ſit. Primum autem ſedulam dabimus operam, ut quæ adverſarii hic nobis objicere videntur, ante omnia diluamus atque refutemus. Inventi namq; ſunt homines, qui patriarcharum longævitatem, qua nihil mirabilius, minus rem mirabilem exiſtimarunt. Hi enim non dubitarunt adfirmare, illo pervetuſto ævo annum nunquam à ſolis circuitu, quem ille per duodecim

cim signa conficit, consuevisse numerari. Eo potius spatio annum complexos esse adserunt, quo lunare sidus orbem signiferum paulo minus 30. diebus emetitur. Quæ opinio si vera esset, & pro nostris annis anni Ægyptii menses nempe adfingerentur, oppido consequeretur, nostros homines perinde longævos esse, imo longæviores iis, qui rudi illo sæculo vixerunt. Nam non pauci dantur hodierno tempore, qui centesimum quandoque annum excedunt, jam si mensis computaretur pro anno, eorum ætas ad 1300. annos adscenderet, quos tamen nullus veterum est adsecutus. Quippe infra millesimum omnes substiterunt. Porro & hoc inde flueret, extitisse olim sæculum, quo homines partim nono partim sexto ætatis anno sobolem procreaverint. Nam fide dignissimũ scriptor Moses scribit, filium Adami Sethum, cum 105. annorum esset, Henochum progenuisse. Jam si accurate hic ponamus calculum, fateamur necesse est, Sethum nono ætatis anno patrem esse factum. Quæ cum nugæ sint & fabulæ, merito hanc sententiam explodimus, & convertimus nos ad aliorum opinionem. Hi persvadere nobis conantur, veterum annos minime duodecim, sed tres duntaxat menses implevisse. Qualis sententia fuit Heliconiensis & Plinii. At vero cum sine ratione hoc adstruatur, ita vicissim æquali destruitur facilitate.

XXV.

Robert. Hocke in operibus posthumis & quidem in discursu de terr. mot. fol. 322. adfirmat, vitam patriarcharum ante diluvium non fuisse nostra longiorem, quia tunc fortasse anni fuerint breviores ob motum telluris diurnum

adeoque & annum circa ſolem celerius abſolutum. Celeriores autem tum fuiſſe rotationes telluris, inde ſuſpicatur idem, quia probabile eſt, variare polum & axem rotationis telluris, cum non ſemper verſus idem cœli punctum dirigi obſerventur. Etenim cœli punctum, quod nunc reſpicit polus telluris ſeptentrionalis, exiguo intervallo diſtat ab ultima ſtella in cauda urſæ minoris, cum antea longe majori ab eodem removeretur. Provocat etiam ad puncta interſectionis eccliptica & æquatoris variationem. Verum enim vero cum hoc ſuppoſitum dictum quidem ſed non demonſtratum ſit, hinc nihil ipſi ſuperſtrui poteſt.

XXVI.

Subſternemus igitur ſententiæ noſtræ aliud fundamentum ex ſacro nempe fonte, unde compertum eſt, arcam Noæ conſidentibus aquis ad VII. menſem in Armeniæ montibus conſediſſe. Ex quo conſtat, non trimeſtrem, ſed plurium menſium fuiſſe annum. Neque hoc effugium alicujus momenti eſt, menſes tunc non dies novem & viginti complexos. Legimus vero in lib. Geneſ. quod dies decimus ſeptimus menſis ibi commoretur, quo primum conquievit arca Noæ, ut adeo & hæc ſententia non recto ſtet talo. Veriſſimum potius eſt illos homines vere ad tantam ætatem perveniſſe. Sapientisſimus enim Deus ad gloriam ſuam & ſalutem noſtram volebat tunc reſpublicas conſtitui, eccleſias colligi, familias extendi, ut incolas haberet ſpatioſum hoc mundi theatrum. Expiraſſet enim primo ferme ſæculo univerſum genus humanum, ſi ætas hominum centum ſaltem annorum fuiſſet.

XXVII.

XXVII.

Cum vero Deus in natura nihil ſine cauſis agat, ſed manifeſta ratione, hinc quis dubitaret, quin & perſpicuæ hujus longævitatis cauſæ exiſtant. Neque illæ quidem ex animarum differentia petendæ ſunt, ſed potius ex rebus externis phyſicis & mechanicis. Extra dubium nempe eſt, ante eluvionem illam terræ longe aliam fuiſſe ſtructuram globi terraquei, ſicut & doctiſſimus Burnetus jam dudum hoc elegantiſſime demonſtravit. Alia itaque aeris & cæli tunc facies erat, æquabilis nempe puriorque, cum tota velut natura eſſet recens. Hinc inſpiratus aër puriſſimus ac tenuiſſimus, qui ſenſum ac motum partibus præſtat, non parum ad longam vitam contribuebat. Deinceps haud exiguum fuit adminiculum natale ſolum, quod habitavit Adamus cum poſteris ſuis. Vero enim ſimile eſt, primos parentes ex paradiſo ejectos domicilia ac ſedes ſibi non procul ab horto Eden, ubi inſignem aeris benignitatem fuiſſe non temere conjicimus, collocaſſe, ubi ipſa vicinia multum de ſalutari aeris temperie retinuit. Et hodie etiam in Meſopotamia & Babylonia, ubi olim Paradiſus fuit poſitus, habitatores eſſe viuaciſſimos, ſcriptores illarum regionum tradiderunt. Mite enim & temperatum ibi cœlum, æſtus non ſolvit cutis poros, nec frigus torporem inducit. Ob ſingularem hanc aeris clementiam Dabroanam inſulam incolentes, quæ, cum ſub æquinoctiali ad ortum cælo ſita ſit, benigno aere fruitur, vitam ad trigeſimum ſupra centeſimum annum perducunt, ſine morborum inſultu.

XXVIII.

Neque dubium eſt, aquas fuiſſe tunc ſubtiliores & ſalu-

ſalubriores terramque alimenta produxiſſe melioris mixtionis & temperaturæ. Poſt univerſalem vero totius mundi inundationem univerſale etiam vitium & terræ & aquis aerique incubuit. Nihil enim magis durationi conſervationi & fœcunditati adverſum eſt, quam nimium humidum. Quod manifeſte exinde patet, quod nullus annus inſalubrior ſit, & morborum magis ferax, ac quod annonam magis intendat quam præhumidus. Humiditate enim nimia fibrarum robur laxatur, & fluida ad corruptionem præparantur. Itaque ante diluvium longe ſubtilior & ſiccior aer, ſubtiliores aquæ, ſubtiliora deniq; alimenta minusq; putredini obnoxia firmum corpus ſuppeditabant. Is nempe ſaluberrimus annus eſt, qui ſiccitate moderataque temperie conſpicuus eſt, quod confirmat illarum regionum ſalubritas, quæ ejusmodi aere ac cælo perfruuntur.

XXIX.

Illud vero priſcorum hominum viuacitatem maxime juvaſſe conſtat, quod ad temperantiam victumque moderatum ſe inprimis compoſuerint. Verique ſimile eſt, inter nulla vel pauca plane auxilia adverſæ valetudinis, plerumque tamen bonam contigiſſe ob bonos mores, quos neque deſidia neque luxuria vitiaverat, *Cornel. Celſ. teſte in Præfat.* Abſtinebant illi carnibus & delicatis, cibis, vinique uſus ipſis plane incognitus, denique neque cibum neque potum ad voluptates ſed ad vitam referebant. In potum aqua, in cibum olera ac herbæ ſufficiebant, donec tempore Noachi quæſita & inventa ſunt gulæ irritamenta, vini nempe carniumque uſus. Deus autem fuit, qui juſſit *herbam agri comedere*, & hic ſane uniformis cibus ventriculo conveni-

ens

ens, quippe facile concoquitur, nec ex herbis tanta ſordium colluvies in corpora congeritur. Carnium vero uſus à Deo non mandatus, ſed permiſſus tantum eſt. Ipſi abſtinem9 carnivoris animantib9. Non negari poteſt, augeri corp9 carnium uſu, dum multum ſanguinẽ in corpore progenerant. Sed hoc ipſo, quod plus ſanguinis quam quid propelli robore fibrarum poſſit, in corpore efficiant, nobis nocent, vitalem motum interturbando. Et hæc eſt ratio, cur vita noſtra tantis intervallis cedat veterum longævitati. Nam præter inſignem intemperiem, quæ poſt diluvium in elementa introducta fuit, ingluvies & tot ciborum varietas, carnium & vini amor, libido denique corpora adflixerunt. Et quod corpori adverſum maxime eſt, otio pigritiaque homines delectari cæperunt, cum labore potius induſtriaque ſanitas ſit conſervanda. Non mirum inde, brevioris vitæ homines hodierno die eſſe, & generare etiam liberos infirmos & parum ad longævitatem idoneos. Cum ſemine enim quaſi per ſucceſſionem ſtatim illis traditur ſolidarum partium infirmitas, eademque fluidarum intemperies.

XXX.

Propoſitis igitur longævitatis cauſis tam in vetuſtisſimis illis mortalibus, quam noſtri etiam temporis hominibus, nihil jam reliquum eſt, quam ut ea, quæ ex re noſtra eſſe poſſunt, ex hiſce cauſis excerpamus. Utile enim apprime futurum ſperam9, ſi quædam inde ſeligamus ac methodum ac regulas, quibus vita noſtra ſalva ac integra permanere poſſit, ex iisdem cauſis tradamus. Diximus in ſuperioribus, primum longævitatis momentum in partium ſolidarum ſeu fibrarum robore

ac ſtructura contineri. Hæc licet humana arte vix componi poſſit, ſed ex hæreditaria potius profluat diſpoſitione, nihilo tamen ſecius hæc nativa conſtitutio ut conſervetur ac corroboretur, neceſſariis remediis proſpiciendum eſt.

XXXI.

Initium vero faciemus in iis recenſendis, quæ membrorum robur ſolvunt illorumque vim potentiamque labefactant. Inter quæ eminet & excellit immaturus feminarum complexus. Incredibile, quantum hic damni ſanitati adferat: Subtracto enim ſero roſcido ſpirituoſo, quo ſemen conſtat, & quo adoleſcere roburq; debitum adquirere fibræ debebant, neceſſe eſt, ut vires imminuantur & ſolido robore priventur membra. Laudanda hic veterum Germanorum continentia apud quos, ſi Tacito credimus, parentum robora liberi referebant, quod nempe, eodem Tacito Autore, *tarda illis venus & pares validique miſcebantur*. Qui mos, ut alia ſpecioſa ac laudabilia, noſtro ſæculo exolevit, quo luxuria peccandique licentia velut effractis clauſtris impune pervagantur. Ferme enim antequam pueri eſſe deſinunt puerumque exuerunt, mariti ſunt, & infirmis adhuc annis gerunt

Prælia conjugibus loquenda

uti Poëta canit. At hæc intemperantia non modo effœtum infirmumque corpus ſenectuti tradit, ſed ante tempus etiam vitalem corporis laticem abſumit, coactione everſa, fractoque partium robore ac enervato. Sapientiores olim erant *Lacædemonii Ægyptiique*, quorum illi vigeſimum quintum, hi trigeſimum quintum ætatis annum ineundo matrimonio prudenter deſtinarunt, *Platone*

tone etiam egregium hunc morem collaudante. Idem tenendum servandumque est in feminis, quæ, quantum immatura ac pracipiti venere patiantur, nihil attinet hoc loco longius explicare. Nam dum liberos pariunt, & quandoque singulis annis enituntur, succus nutritius, qui robori ac incremento solidorum debebatur, infantis intercipitur nutritione, relicto matri imbecillo infirmoque corpore.

XXXIII.

Fibrarum partiumque robur adfligit etiam non leviter nimia in vino intemperantia potandique cupiditas. Videmus raro illos ad senectutem pervenire, qui in juventute statim baccho veneri & ocio se dediderunt. Nam cum ad sustinenda corpora benigni ac tempeperati succi requirantur, intemperati & calidi succi ex potationibus proveniunt, firmandis nervis inidonei. Observamus contra, quod qui tardius & jam confirmata ætate ad veneris vinique usum accedunt, melius & sine damno has voluptates tolerent.

XXXIV.

Non minus corporis robur debilitat adfectuum incontinentia, & mens tristitia mærore & angoribus inquietata. Cito enim moriuntur & morbosa redduntur corpora, quæ plus justo adfectibus fræna relaxant. Animus enim quasi rota suprema est, *inquit Verulamius*, quæ reliquas corporis rotas circumagit. Hæc immediato influxu in partes solidas agit, naturales turbando motus. Id quod si sæpius & per habitum quasi contingit, tunc necesse est, ut naturali ac genuino fibrarum motu inverso, nil nisi motus inordinati relinquantur.

XXXV.

Præter hæc corporis robori nocet humiditas, qua nihil nobis infensius, nihil quod motui fibrarumque tono magis adversetur. Inde non obscura est ratio, cur balineorum usus, aër turbidus ac pluviosus humidusq; tempestates annorum humidiores, loca denique humida & paludosa corpori sint extimescenda. Noxiosissimum vero est, circa ejusmodi loca habitare, vel sub tali aëre dormire, quippe natura adeo debilitatur, ut minus recte suo officio, cui destinata est, defungi possit. Imbecillitatem corpori adferre aëris humiditatem, ex eo constat, quod ubi cæperit humidus fieri aër, manifesta statim corporis lassitudo sentiatur, pulsusque insignis debilitas. Tantum nempe jus potentiamque in corpus aër sibi vendicat!

XXXVI.

Corporis denique robur destruunt medicamenta in nimia copia adsumta, præcipue purgantia ac vomitoria, quæ ventriculi ac intestinorum robur male vitiant debilitantque. Jam olim hac de re nos monuerunt summi Viri *Hippocrates & Plato*, quorum hoc præceptum elegans celebratur, *ad bonam valetudinem consequendam omnia prius tentanda esse, quam corpus pharmacis operose commovendum.* Nec inelegans est *C. Celsi* illud: *Summa medicina est, non uti medicamentis.* Pertinet huc & *aphoris. 36. sect. 2. Qui salubritate corporis sunt præditi, ii purgante hausto medicamento statim deficiunt, ut & qui pravo utuntur alimento.* Et æque gravis est sequens statim *aphor. 37. Qui integra sunt corporis valetudine, medicationes ægre molesteque ferunt.*

XXXVII.

XXXVII.

Ad ea jam progredimur, quæ *positive* robur fibris addunt. Et cum à prima partium formatione multum dependeat, hinc providendũ inprimis, ut ſemen, quo concipitur infans, tunc maturum coctumque ſit. Quale enim ſemen, talis etiam eſt natura ac indoles infantis, & robuſtiores inde parentes firmiores etiam filios gignunt, quam quidem ſenes & in juvenili adhuc ætate conſtituti. Deinde ſemen illud bene coctum ac ſpirituoſum ſit, nec per ebrietatem nec nimiam & exercitatã antea venerem debilitatum. Confert etiam ad robur infantis tempus ipſum, illud nempe, quando natura eſt robuſtior, & tempore verno naturæ vigor velut renovatur. Commodiſſimum ergo eſt menſe majo & autumnali tempore ſeptembri menſe, quod tunc ad venerem à natura animantia ſtimulentur.

XXXVIII.

Non minus facit ad decentem partium conformationem infantis in utero nutritio. Quare proſpiciendum, ut matres gravidæ ſanæ vegetæque ſint, & ſi plethora ac cacochymia illas male habent, per VSnem, per leniora laxantia & quæ juvant tranſpirationem, ipſis eſt ſuccurrendum. Debet porro fœtui in lucem edito debita ſuppeditari nutritio, quæ non pulpamentis variis & ovis quibus vaſa inviſcantur, neque coagulato nutriculæ lacte, ſed temperato ac tenui abſolvitur. Aeris etiam maxime habenda ratio. Minus enim congruum eſt, aëri calido adſvefacere infantes, temperato frigidiori lucidoque potius adſvefaciendos. Laudem meretur hac in re veterum Germanorum conſvetudo, qui infantes à matre fere adhuc rubentes in fluvio mergebant, & hoc

modo

modo tenerrima corpora ad patientiam laboris indurabant. Inde Claudianus canit:

Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus.

Peſſimus igitur mos eſt, infantes ab omni liberiore aeris uſu excludere, illosque fomentorum lectorumque onere tantum non opprimere ac ſepelire. Abſtineant etiam gravidæ infantesque à dulcibus acidis & ſpirituoſis, quæ, dum ſanguinem cacochymicum progenerant, facile fœtus humores inficiunt.

XXXIX.

Ad robur ſolidarum partium utilis etiam eſt motus, optima corporis medicina. Nam uti otio langueſcunt & emolliuntur corpora, relaxato fibrarum tono, ita motus eſt, qui fibras corroborat & vaſa reddit ampliora. Placet elegantem adſcribere locum ex *Cl. Pechlini obſerv. 34. Nulla corpora morbis minus obnoxia intolerandisque injuriis magis idonea reperies, quam illorum, qui â prima ſtatim infantia motu palæſtrico gladiatorio, & alia vehementia motum ſibi contraxere viriumque robur, quod eum in ſeram ætatem extendant, usque eo etiam immunitatem à morbis incommodisque facile ſibi procurant, quod infinitis exemplis obvium eſt.* Et celeberrimus Autor medic. mentis & corporis p. 6. ſcribit, *octoginta annorum ſenes ſe vidiſſe, qui cum aſſidue curſitando in perpetuo motu fuiſſent, pedibus plus valuerint, quam multi juvenes, qui & cibos appetenter & ſomnum quiete ceperint.*

XL.

Diſpiciendum jam etiam eſt, quænam in ſenibus inprimis fibrarum robur conſervent ac tueantur. Ante vero, quam aliquid hac de re in medium adferamus, exponendum videtur, quænam fibrarum in ea ætate

fit

ſit conſtitutio. Fibræ vero ſenum ſiccæ duræ & aridæ ſunt, quod teſtantur ſenectutis inſignia rugæ nempe & partes ariditate nimia flacceſcentes. Neque dubium, internas partes ſimiliter eſſe conſtitutas. Et hinc omnia, quæ fibris vitalem rorem aufferunt, celeres rugas proferendo immaturam accelerant ſenectutem. Ob naturalem hanc fibrarum ſiccitatem, deficiente in illis vivida oſcillatione & in fluidis elaſtico motu ac fermentatione, varii humores inter ipſorum ſpatia congeruntur. Qui ſtagnando ibidem nec manentes amplius ſub poteſtate ſanguinis in orbem commovendi, morbos excitant ſenectuti familiares. Et licet ſæpe minus ex morbis periclitentur ſenes, virium tamen languore, qui à ſolidorum ſiccitate fluidorumque intemperie provenit, difficulter liberantur. Deinde exiccatis nimium fibris ſenſus impreſſiones objectorum vix percipiunt. Qua de cauſa in ſenibus interni & externi ſenſus hebeſcunt, ac ætate decurſa memoria perit, ratioque imminuitur.

XLI.

Ex hiſce, inquit, Cl. Baglivus de fibra motrice p. 213. deduci jure poterit, remedia ad vitam longam & revera eſſe, & talia dici debere, quæ in humano corpore elaterem cum rotis & rotas cum elatere mollia laxa & facile flexibilia conſervare poſſunt. Cujus rei non ignari primi medicinæ parentes nihil magis in morborum curatione ac præſervatione procurabant, quam ut balneorum fotuum lotionum unctionum frictionum & omnis generis exercitationum uſu debitus in ſolidis ſervaretur tonus & mollities, ne impedimento eſſent circulantibus fluidis, & contra ne fluida nimio impetu acrimonia tenuitate velocitateque præternaturali morboſas ari-

ditates tensiones & crispaturas in solidis inducerent, mellis lactis olerum fructuumque esu & omnimoda vini carniumque abstinentia in naturali quadam dulcedine ea perpetuo conservabant. Quo fiebat, ut non prospera solum uterentur valetudine, sed ad centum & pluros annos dulcem vitam protraherent, ut olim Pythagorici Philosophorum omnium principes hujusque diætæ primi autores fecerunt. Quorum balneum ex ligno cedrio pro retardanda senectute, leniendisque artuum morbis adhibitum & odorosa cedria pice temperatum, incredibile, quantum mihi arrideat; multa enim ad hoc in tota citro latent arcana & multa in herbis ad citri naturam accedentibus, ut melissa thymis citratis, cedrelate, quæ cedrinam dat picem &c.

XLII.

Ad fluidorum vero temperiem conservandam & robur solidarum partium præter motum, abstinentia à carnibus dulcibus & viscosis, quæ sanguinem crassum & copiosum reddunt, merito est commendanda. Veteres hoc victus genus vocant *diætam Pythagoricam*, hinc miranda illa longævitas, hinc salubris & athleticus corporis habitus, & ignota tot morborum agmina. Causa enim, quare Pythagoreis animantium carnes interdictæ erant, non ea solum erat, ne talium animalium mores & ideas imbiberent. Eo potius illorum prudentia sanitati prospiciebat, quod olera fructusque terræ talem in sanguine temperiem dulcedinem atque simplicitatem inducunt, quæ difficulter vel in morbos solvitur fermentatione æstu & ebullitione, vel ansam præbet animi adfectibus iræ concupiscentiæ aliisque, uti loquitur jam *laudatus* Baglivus l. c.

XLIII.

Ex cibis vero ad longam vitam probamus magis conducere eos, qui compactæ sunt substantiæ potius, quam fluxiles. *Hippocrates eos adserit* brevioris vitæ esse, qui cibis concoctu facilibus & ob id substantiam fluxilem facileque dissipabilem habentibus enutriuntur. Longioris contra vitæ eos adseverat esse, qui duriore victu utuntur, & ejusmodi cibis, quorum substantia pertinacius corpori inhæret. Unde veteres ex usu grossioris panis carniumque induratarum plus sibi roboris acquirebant, quam ex delicatissimis cibis. Videmus inde, Westphalos Suecos & septentrionis incolas corpo-

ris robore ac viribus pollere, quia duro ac indifferenti victu utuntur. Effeminatos contra & molles homines mollis cibus facit. Ceterum sanitati & vitæ nocent carnes nimis salsæ vetustæ & rancidæ, item omnes ejusmodi generis cibi, qui ad putredinem sunt proclives dulces inprimis pingues marinæque copiæ. XLIV.

Ad fluidorum conservandam temperiem fibrarumque virtutem aër serenus purus compressiorque paulo commendari meretur. Omnis enim aër, qui humidior est, emollit & laxat corpus, frigidior vero robur ac motum solidis æque ac fluidis impertit. Sub hoc aëris statu alacriores semper sumus, torpemus vero sub humido & nebuloso.

XLV. Ad sanum fluidorum statum custodiendum laudari etiam debet aquæ vinique salubris potus. Aquam omni potu salubriorem judicamus, modo sit aqua pura, levis tenuisque, quæ non facile gelu concrescit, & hypochondria bene transit, dentesque conservat. Talis si defuerit, confugiendum ad aquam cœlestem vel ejusmodi, quæ destillatione subtilior facta est. Vina ad vitam longam optima censem9 præfertim senib9, Hungarica genuina Toccaviensia, ex Gallicis Frontiniac, ex Italicis Montefiascone, ex Helvetiis Veltlinum aromaticum. Viris & viridi ætati conveniunt temperatiora Mosellana Rhenana Mœnana. Neque nocet quandoque liberalior eorum usus, modo non ad ebrietatem perveniatur.

XLVI. Veniendum jam ad gravem quæstionem, an ab medicamentis sibi quis longævitatem possit polliceri. Nolumus hic commemorare fabulas de auro potabili & philosophorum lapide, quibus hanc virtutem vulgi adsignat credulitas. Verulamius ambram & nitrum commendat, cujus excellentiam & ipse suo exemplo comprobavit, quotidiano illius usu, quod sali admiscuerat, egregiam adeptus senectutem. Veteres ex cervo ex vipera, tanquam animantibus, quæ ob balsami abundantiam exuvias deponunt, vitæ longæ auxilia petiere. Alii in balsamicis succino balsamo Peruviano id quæsiverunt. Verum ut medicamentorum laudibus hic nihil detrahamus, quippe quorum virtus in curationibus manifesta est, minus tamen

ſvadendum videtur, ut illorum uſui familiariter nos adſvefaciamus. Natura enim facile iis adſveſcit, ita, ut neceſſitatis tempore nihil opis adferant. Ubi vero vires langveſcunt, ubi ſpiritus ſanguini defecerit, nec ſufficiunt victus auxilia, tunc utique ad balſamica, quoniam robur partium confirmant, eſt confugiendum. Ex horum numero laudamus ſalia volatilia oleoſa bene præparata, eſſent: ambræ moſchi ol. cinnam. de cedro roſarum genuinum, neroli, balſamum noſtrum vit. eſſent. ſucc. ſp. balſ. Peruv. maſtich. eleixiria balſam: pillulas balſamicas, aquam aurant. ceraſ. nigr. rad. Ninſi aliaque hujus generis remedia. Hæc enim dum ſolidas partes mirifice corroborant, fluidas vero balſamico ſpiritu replent, merito iis commendanda ſunt, qui corpore ſunt imbecilliore.

XLVII.

Non prætereunda eſt hic loci V. S. & num quid illa facere poſſit ad longævam vitam, breviter excutiendum eſt. Satis conſtat, ſanguinis detractionem per ſe non inutilem ad vitæ diuturnitatem eſſe, ſed illius uſum cotidianis confirmari experimentis. Sciri tamen oportet, quod cum crebra VSne vita debilitetur, hinc frequentiore illius uſu corpora torpeſcant ac emolliantur. At in plethorico ſtatu, ubi plus comedunt homines, quam conſumere poſſunt, merito eſt ampleƈtenda. Niſi enim ſolenni veterum more ad abſtinentiam inediamque confugias, vix repereris ad conſervandam ſanitatem præſtantius remedium. Tunc enim V. S. adeo non nocet, ut ſalubris potius ſit medicina. Et ne longiores hic ſimus in commendando hoc eximio auxilio, ii certe illius præſtantiam ſatis abundeque teſtantur, qui ſola V. S. bonam valetudinem & diutiſſimam ætatem conſequuntur. Teſtes Helvetii & Rhæti, quorum vivacitas exinde maxime profluit, quod bis de anno ſanguinem ſibi detrahant. *Riolanus CL. Galliæ medicus* crebræ VSni adſcribit, quod ad longam ætatem pervenerit. Credibile tamen eſt, longæviores futuros, ſi abſtinerent ſanguinis miſſione & temperantiæ ac frugalitatis legibus ſe adſtringerent. At hodierno ſæculo, quo luxuria edendiq;libido nimis invaluerunt, tantū laudis hoc invenit remedium, quantum ipſi neceſſitas lenocinatur.

F I N I S.